

Лариса Сливка,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, Україна)

Larysa Slyvka,

PhD in Education, Associate Professor, Department of Pedagogy of Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian national university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
loroczka@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-1865-6326

УДК 371.71: 37(438)

PROBLEMS OF HEALTH-SAVING PEDAGOGY IN THE WORKS OF THE SCIENTISTS OF THE REPUBLIC OF POLAND

Abstract. The article presents the short content of modern (after 1989) scientific works of Polish authors on various problems of health-saving pedagogy. The purpose and tasks of the article are related to the presentation of the above-mentioned exploration and the coverage of the theoretical and practical bases of the organization of the educational process in preserving, strengthening and forming the health of children and young people contained therein. Research methods: the research methods aimed at describing the content essence of the dissertations and monographs of Polish scientists and their certain classification; Various methodological approaches have been applied in order to provide as objective and comprehensive information as possible about the issue mentioned in the article. The results of the study: analysis of over thirty dissertations and monographic works of Polish scientists have been made; increased attention of scientists to the problems of theory and practice of health-saving pedagogy have been revealed; the vectors of scientific researches in this sphere such as: philosophical, theoretical and methodological aspects of pedagogy of health; legal basis for the modernization of modern health care policies of the Polish state; a value component in the design of the content and forms of education for health; promotion of health; organizational and pedagogical principles of educational work on preservation of strengthening and formation of health of children and youth; diversity of health-directed educational effects; formation of health-saving competences of students by means of education; strategies of professional training of the future teacher to health-saving activities are determined.

Keywords: health, promotion of health, health-saving pedagogy, health-saving education, scientific works, dissertations, Republic of Poland.

ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ПРАЦЯХ НАУКОВЦІВ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Анотація. У статті представлено короткий зміст сучасних (після 1989 року) наукових праць польських авторів щодо різних проблем здоров'язбережувальної педагогіки.

Мета і завдання статті пов'язані з презентацією згаданих розвідок та висвітленням уміщених в них теоретичних і практичних основ організації навчально-виховного процесу щодо збереження, зміцнення і формування здоров'я дітей та молоді.

Методи дослідження спрямовувалися на опис сутності змісту дисертацій та монографій науковців Польщі і певну їх класифікацію; застосовано різноманітні методологічні підходи з метою забезпечення максимально об'єктивного і цілісного уявлення про проблему, зазначену у темі статті.

Результати дослідження: проведено аналіз більше тридцяти дисертаційних та монографічних праць польських вчених; виявлено підвищену увагу науковців до проблем теорії і практики здоров'язбережувальної педагогіки; визначено вектори наукових пошуків у цій сфері, а саме: філософські, теоретичні і методологічні аспекти педагогіки здоров'я; нормативно-правове підґрунтя модернізації сучасних стратегій здоров'язбережувальної політики польської держави; ціннісний компонент у конструюванні змісту і форм виховання для здоров'я; промоція здоров'я; організаційно-педагогічні засади виховної роботи щодо збереження зміцнення і формування здоров'я дітей та молоді; різноаспектність здоров'яспрямованих виховних впливів; формування здоров'язбережувальних компетентностей учнів засобами освіти; стратегії професійної підготовки майбутнього вчителя до здоров'язбережувальної діяльності.

Ключові слова: здоров'я, промоція здоров'я, здоров'язбережувальна педагогіка, здоров'язбережувальна освіта, наукові праці, дисертації, Республіка Польща.

INTRODUCTION

The quality and quantity of productive forces and the potential of the future social development of any state depend on the state of health of children and young people.

Various programs and projects are being implemented in modern Ukraine, the national network of health promotion schools is expanding, competitions for pedagogical developments are held, many textbooks, manuals, methodological recommendations, video lessons are created that help practicing educators to formulate in the growing person's perceptions and knowledge about the basics of health.

But, as statistics show, the state of health of children and young people in the country continues to deteriorate.

Therefore, an important problem today is the search for new forms and methods of educational activities that would contribute to the preservation, strengthening and enhancement of the health of pupils. This, in turn, makes it necessary to use positive foreign experience in domestic practice.

Poland is close to Ukraine due to its geographical location, culture, centuries-old historical ties and Slavic mentality. This country has interesting traditions and powerful and effective experience in solving theoretical and practical aspects of healthcare saving pedagogy.

AIM AND TASKS RESEARCH

The purpose and tasks of the article are related to the presentation of modern (after 1989) scientific works of Polish authors and the coverage of the theoretical and practical bases of the educational process of preserving, strengthening and shaping the health of children and youth.

RESEARCH METHODS

The research methods were aimed at describing the essence of the content of dissertations and monographs of Polish scientists and their classification. Various methodological approaches were used to provide the most objective and coherent picture of the problem mentioned in the article.

RESEARCH RESULTS

In the Polish scientific space the term «pedagogy of health» in the 70–80's of the twentieth century was introduced by Machej Demel (Maciej Demel, 1923–2017). Scientific generalizations of the scientist, presented in his intelligence «About Health Saving Education» («O wychowaniu zdrowotnym», 1968) and «Pedagogy of Health» («Pedagogika zdrowotna», 1980), became the source from which subsequent generations of Polish scientists «drew» understanding of the conceptual thesis of healthcare-saving pedagogy. Among the works devoted to the philosophical, theoretical and methodological aspects of pedagogy of health it is worth noting the dissertations of Irena Kropinska (Irena Kropińska) «Persuasion for health. In search of a pedagogical perspective» («Przekonanie zdrowotne. W poszukiwaniu perspektywy pedagogicznej») [13], Ivona Yanina Taranovich (Iwona Janina Taranowicz)

«Health and ways to overcome its threats. Sociological analysis» («Zdrowie i sposoby radzenia sobie z jego zagrożeniami. Analiza socjologiczna») [22], Monika Zofya Binkovska-Bury (Monika Zofia Binkowska-Bury) «Factors that determine human health and the quality of life associated with them – selected issues» («Czynniki warunkujące zdrowie człowieka i związana z nimi jakość życia – wybrane zagadnienia») [1], as well as the study of Eva Syrek (Ewa Syrek) «Health in the aspect of social pedagogy» («Zdrowie w aspekcie pedagogiki społecznej») [21] and «Health and education and quality of life. Perspectives and humanistic cognitive orientations» («Zdrowie i wychowanie a jakość życia. Perspektywy i humanistyczne orientacje poznawcze») [20].

The axiological aspect as the basis for constructing the content and forms of education in the field of health was studied by Miroslav Kovalski (Miroslaw Kowalski) in the work «The Value of Education and Health Culture in Different Educational Environments» («Wartość edukacji i kultury zdrowotnej w różnych środowiskach wychowawczych») [12]. The treatment of health as a value and prerequisite of possibility for the person to carry out any activity, to enjoy life, to feel happy presented in the dissertation of Joanna Chapka (Joanna Czapka) «Health as a value in a situation when it is in danger» («Zdrowie jako wartość w sytuacji jego zagrożenia») [2].

The normative and legal basis for the modernization of modern health care policies of the Polish state was analyzed by Piotr Zbigniew Tyshko (Piotr Zbigniew Tyszko) in the research «Health and Health in National Strategic Documents» («Zdrowie i ochrona zdrowia w krajowych dokumentach strategicznych») [23] and by Izabela Yach-Menchekalska (Izabela Jach-Męczechalska) in the work «Legal Aspects of the Transformation of the Health Care System in Poland after 1989. Interdisciplinary Research in Health Sciences and Law Sciences» («Prawne aspekty transformacji systemu ochrony zdrowia w Polsce po 1989 roku. Interdyscyplinarne studium z zakresu nauk o zdrowiu i nauk prawnych») [8].

One of the important directions of the state and public institutions in the field of health improvement is the so-called promotion of health. Analysis of the identification of favorable for this process, socio-economic conditions and the consequences of this activity, are the main topics of the study of Violetta Korporovich (Violetta Korporowicz) «Health and its promotion. Forming the future» («Zdrowie i jego promocja: kształtowanie przyszłości») [10]. Healthcare-saving education is understood by the scientist as an education process, the purpose of which is to change the behavior of a person, aimed at strengthening health. The author offers a number of technologies for designing health promotion programs, analyzes the essence and presents the criteria for economic appraisal of such programs, which makes it possible, in the opinion of the scientist, to choose optimally the most effective among them.

We note a series of dissertation researches of Polish scientists, in which the organizational and pedagogical principles of educational work on preservation of strengthening and formation of health of children and youth are specified, namely: «Pedagogical conditions of development of physical activity and skills, favorable health, for children of junior school age» («Pedagogiczne uwarunkowania rozwoju aktywności ruchowej i postaw prozdrowotnych dzieci w młodszym wieku szkolnym») [16] by Anna Nitecka-Valerych (Anna Nitecka-Walerych); «Pedagogical determinants of health efficiency in preserving the education of elementary school students in the Gdansk Voivodship» («Pedagogiczne wyznaczniki efektywności wychowania zdrowotnego uczniów szkół podstawowych województwa gdańskiego») [24] by Barbara Danuta Vilc (Barbara Danuta Wilk); «Mobile class as a pilot model of motor stimulation for children of junior school age» («Mobilna klasa jako modelowa próba

stymulacji ruchowej dzieci w wieku młodszym szkolnym») [19] by Barbara Sobczyk (Barbara Sobczyk); «School and out-of-school environment in the process of formation of health-oriented attitude of students» («Szkoła i środowisko pozaszkolne w procesie kształtowania postaw prozdrowotnych uczniów») [17] by Gabriela Piechachek- Ogyerman (Gabriela Piechaczek-Ogyerman); «Health Society of Gymnasium Youth in the Context of School Ecosystems» («Zasoby zdrowotne młodzieży gimnazjalnej w kontekście ekosystemu szkoły») [5] by Anna Helena Gavel (Anna Helena Gaweł); «Physical activity and knowledge about the healthy lifestyle of schoolchildren from Lower Silesia» («Aktywność fizyczna i wiedza o zdrowym stylu życia śląskich gimnazjalistów») [29] by Mateush Antoni Zyemba (Mateusz Antoni Ziemia).

We also should note the work of Magdalena Voynarovska-Soldan (Magdalena Woynarowska-Soldan) «Social climate at school which promotes health» («Klimat społeczny w szkole promującej zdrowie») [26], devoted to the analysis of school performance, which should be taken into account when modeling the educational and organizational aspects of the educational process, focused on preserving, strengthening and forming the health of members of the school community. Among the indicated indicators, the researcher points out positive (satisfaction with study / work in school, the creation of opportunities for participation in the life / activity of the school, social support, motivation for success, the opportunity to work effectively at lessons, respect for student's rights) and negative (overloading with labor / science, frequent feelings of stress in school, manifestations of violence and social behavior among students, etc.).

The multidisciplinary of health-directed educational effects is presented in the writings of Jaroslav Herbert (Jarosław Herbert) «Recreational and tourist activity in the system of physical education as a factor of health and life style of youth» («Aktywność rekreacyjno-turystyczna w systemie wychowania fizycznego a zdrowie i styl życia młodzieży») [7] and Alicya Marianna Głowacka-Toba (Alicja Marianna Głowacka-Toba) «Family Health and the Problem of Obesity in Children» («Zachowania zdrowotne w rodzinie a problem otyłości u dzieci») [6].

To the forming the health of preserving competences of students by means of education is dedicated the dissertations of Halina Macyeyevich (Maciejewicz Halina) «Preparation of 7th grade elementary school students for their own health care» («Przygotowanie uczniów klas VIII szkół podstawowych do dbałości o własne zdrowie») [15], Agnieszka Anita Zalewska-Meler (Agnieszka Anita Zalewska-Meler) «Healthcare-saving education on the threshold of the main school and competence of the student» («Edukacja zdrowotna na progu szkoły podstawowej a kompetencje ucznia») [28], Katarzyna Bozhucka-Sitkyevich (Katarzyna Borzucka- Sitkiewicz) «Promotion of health and healthcare education» (Borzucka-Sitkiewicz, 2006) and Agnieszka Anna Leshch-Krysiak (Agnieszka Anna Leszcz-Krysiak) «The Level of School Health Saving Education» («Poziom szkolnej edukacji zdrowotnej») [14].

An important component of pedagogy of health is the figure of a teacher who keeps, strengthens and shapes the health of his pupils. Here scientific interest is the research, the authors of which determine the strategies of professional training of the future teacher to health-oriented activities, develop special educational disciplines, methodological recommendations, focused on the formation of skills and skills of future teachers in the field of healthcare of students, namely: «Attitude to health The Physical Culture of the Students of the Pedagogical Direction and Their Future Profession» («Postawy wobec zdrowia i kultury fizycznej studentów kierunku pedagogicznego a ich przyszły zawód») [18] by Monika Alicya Slavek (Monika Alicja Sławek); «Attitude to health as a determinant of the training of students of pedagogy to participate in the process of health saving upbringing» («Postawa wobec zdrowia jako wyznacznik przygotowania studentów pedagogiki do udziału w procesie wychowania zdrowotnego») [4] by Anna Helena Gavel (Anna Helena Gaweł); «Healthcare-saving education of future teachers of physical education in accordance with the needs of the school which being reformed» («Edukacja zdrowotna przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego wobec potrzeb reformującej się szkoły») [11] by Yolanta Kowalska (Jolanta Kowalska); «Health- preserving behavior of primary school teachers in the Mazovian Voivodship» («Zachowania zdrowotne nauczycieli szkół podstawowych w województwie mazowieckim») [3] by Aneta Duda-Zalewska (Aneta Duda-Zalewska); «Everyday experience and professional identity of physical education teachers» («Codziennosc doświadczeń zdrowotnych a tożsamość zawodowa nauczycieli kultury fizycznej») [28] by Agnieszka Zalewska-Meler (Agnieszka Zalewska-Meler); «Preparation of teachers of high school in Poland for 2009–2012 to prevent addictions» («Przygotowanie nauczycieli szkół gimnazjalnych w Polsce w latach 2009–2012 do profilaktyki uzależnień») [9] by Yaroslav Korchak (Jarosław Korczak); «Teachers' Training for the Implementation of Challenges in the Area of Road Safety» («Przygotowanie nauczycieli do realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego») [25] by Aneta Kinga Vnuk (Aneta Kinga Wnuk).

CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

We have analyzed more than thirty dissertations and monographs of Polish scientists. High attention was paid to the problems of the theory and practice of health preservation pedagogy. The vectors of scientific researches in this sphere are determined, namely: philosophical, theoretical and methodological aspects of pedagogy of health; legal framework for the modernization of modern health care policies of the Polish state; a value component in the design of the content and forms of education for health; promotion of health; organizational and pedagogical principles of educational work on preservation of strengthening and formation of health of children and youth; diversity of health-directed educational effects; formation of healthcare-saving competences of students by means of education; strategies of professional training of the future teacher to health-oriented activities.

The study allows to identify the content of the above-mentioned works as a valuable source of Polish experience in the implementation of the tasks of pedagogy of health, which should be used in the modernization of the national health principle educational process.

REFERENCES

- [1] Binkowska-Bury Monika Zofia. Czynniki warunkujące zdrowie człowieka i związana z nimi jakość życia – wybrane zagadnienia. 2015. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=298514&lang=pl> (data zwrócenia: 28.03.2018).
- [2] Czapka Joanna. Zdrowie jako wartość w sytuacji jego zagrożenia. 2010. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=239954&lang=pl> (data zwrócenia: 28.03.2018).
- [3] Duda-Zalewska Aneta. Zachowania zdrowotne nauczycieli szkół podstawowych w województwie mazowieckim. 2010. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=240661&lang=pl> (data zwrócenia: 29.03.2018).

- [4] Gawel Anna Helena. Postawa wobec zdrowia jako wyznacznik przygotowania studentów pedagogiki do udziału w procesie wychowania zdrowotnego. 2002. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype= opis&objectId=31834&lang=pl> (data звернення: 01.03.2018).
- [5] Gawel Anna Helena. Zasoby zdrowotne młodzieży gimnazjalnej w kontekście ekosystemu szkoły. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014. 300 s.
- [6] Glowacka-Toba Alicja Marianna. Zachowania zdrowotne w rodzinie a problem otyłości u dzieci. 2013. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=283761> (data звернення: 02.03.2018).
- [7] Herbert Jarosław. Aktywność rekreacyjno-turystyczna w systemie wychowania fizycznego a zdrowie i styl życia młodzieży. 2012. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=267246> (data звернення: 04.03.2018).
- [8] Jach-Męczielka Izabela. Prawne aspekty transformacji systemu ochrony zdrowia w Polsce po 1989 roku. Interdyscyplinarne studium z zakresu nauk o zdrowiu i nauk prawnych. Praca doktorska. Poznań, 2016. 273 s. URL: <http://studylibpl.com/doc/875256/prawne-aspekty-transformacji-systemu-ochrony-zdrowia-w-po...> (data звернення: 29.03.2018).
- [9] Korczak Jarosław. Przygotowanie nauczycieli szkół gimnazjalnych w Polsce w latach 2009–2012 do profilaktyki uzależnień. 2014. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=289049> (data звернення: 28.03.2018).
- [10] Korporowicz Violetta. Zdrowie i jego promocja : kształtowanie przyszłości: Monografia. 2017. 222 s.
- [11] Kowalska Jolanta. Edukacja zdrowotna przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego wobec potrzeb reformującej się szkoły. 2005. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=103951&lang=pl> (data звернення: 29.03.2018).
- [12] Kowalski Mirosław. Wartość edukacji i kultury zdrowotnej w różnych środowiskach wychowawczych. 2015. 24 s. URL: <http://phavi.umcs.pl/attachments/2016/0209/114310-autoreferat.pdf>. (data звернення: 30.03.2018).
- [13] Kropińska Irena. Przekonanie zdrowotne. W poszukiwaniu perspektywy pedagogicznej. 2001. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=21635&lang=pl> (data звернення: 30.03.2018).
- [14] Leszcz-Krysiak Agnieszka Anna. Poziom szkolnej edukacji zdrowotnej. 2008. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype= opis&objectId=230310&lang=pl> (data звернення: 28.03.2018).
- [15] Maciejewicz Halina. Przygotowanie uczniów klas VIII szkół podstawowych do dbałości o własne zdrowie. 1997. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=86234> (data звернення: 28.03.2018).
- [16] Nitecka-Walerych Anna. Pedagogiczne uwarunkowania rozwoju aktywności ruchowej i postaw prozdrowotnych dzieci w młodszym wieku szkolnym. 1998. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=1614&lang=pl> (data звернення: 01.04.2018).
- [17] Piechaczek-Ogierman Gabriela. Szkoła i środowisko pozaszkolne w procesie kształtowania postaw prozdrowotnych uczniów. 2007. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=220836&lang=pl> (data звернення: 28.03.2018).
- [18] Sławek Monika Alicja. Postawy wobec zdrowia i kultury fizycznej studentów kierunku pedagogicznego a ich przyszły zawód. 1998. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=4974&lang=pl> (data звернення: 29.03.2018).
- [19] Sobczyk Barbara. Mobilna klasa jako modelowa próba stymulacji ruchowej dzieci w wieku młodszym szkolnym. 1999. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=91323&lang=pl> (data звернення: 03.04.2018).
- [20] Syrek Ewa. Zdrowie i wychowanie a jakość życia. Perspektywy i humanistyczne orientacje poznawcze. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2008. 225 s.
- [21] Syrek Ewa. Zdrowie w aspekcie pedagogiki społecznej. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2000. 144 s.
- [22] Taranowicz Iwona Janina. Zdrowie i sposoby radzenia sobie z jego zagrożeniami. Analiza socjologiczna. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Arbutum, 2010. 312 s.
- [23] Tyszko Piotr Zbigniew. Zdrowie i ochrona zdrowia w krajowych dokumentach strategicznych. Rozprawa habilitacyjna. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, 2009. 226 s.
- [24] Wilk Barbara Danuta. Pedagogiczne wyznaczniki efektywności wychowania zdrowotnego uczniów szkół podstawowych województwa gdańskiego. 1998. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype= opis&objectId=2246&lang=pl> (data звернення: 28.03.2018).
- [25] Wnuk Aneta Kinga. Przygotowanie nauczycieli do realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego. 2015. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=299422&lang=pl> (data звернення: 28.03.2018).
- [26] Woynarowska-Soldan Magdalena. Klimat społeczny w szkole promującej zdrowie. 2006. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=205398> (data звернення: 29.03.2018).
- [27] Zalewska-Meler Agnieszka. Codziennosc doświadczeń zdrowotnych a tożsamosc zawodowa nauczycieli kultury fizycznej. Kraków: Oficyna Wydawnicza «Impuls», 2014. 354 s.; Zalewska-Meler Agnieszka. Codziennosc doświadczeń zdrowotnych a tożsamosc zawodowa nauczycieli kultury fizycznej. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=294403> (data звернення: 28.03.2018).
- [28] Zalewska-Meler Agnieszka. Edukacja zdrowotna na progu szkoły podstawowej a kompetencje ucznia. 2002. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=96808&lang=pl> (data звернення: 28.03.2018).
- [29] Ziemia Mateusz Antoni. Aktywność fizyczna i wiedza o zdrowym stylu życia śląskich gimnazjalistów. 2015. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=300160&lang=pl> (data звернення: 28.03.2018).

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Binkovska-Bury Monika Zofya. Chynniki varunkuyonce zdroye chlovyeka i zvyonzana z nimi yakoshch zhychya – vybrane zagadnyeny (Factors that determine human health and the quality of life associated with them – selected issues) 2015. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=298514&lang=pl>. (in Polish)
- [2] Chapka Yoanna. Zdroye yako vartoshch v sytuaciy yego zagrozhen (Health as a value in a situation when it is in danger). 2010. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=239954&lang=pl> (in Polish)
- [3] Duda-Zalewska Aneta. Zachovanya zdroyotne nachycyeli shkul podstavovoyh v voyevudztvye mazovyeckim (Health-preserving behavior of primary school teachers in the Mazovian Voivodship). 2010. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype= opis&objectId=240661&lang=pl> (in Polish)
- [4] Gavel Anna Helena. Postava vobec zdroya yako vyznachnik pshygotovanya studentuv pedagogiki do udzylu v procesye vychovanya zdroyotnego (Attitude to health as a determinant of the training of students of pedagogy to participate in the process of health saving upbringing). 2002. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype= opis&objectId=31834&lang=pl> (in Polish)

- [5] Gavel Anna Helena. Zasoby zdravotne mladziezhy gimnazyalney v kontekstshchye ekosystemu shkoly (Health Society of Gymnasium Youth in the Context of School Ecosystems). Krakuv: Vydavnicтво Universytetu Yagiellonskyego, 2014. 300 s. (in Polish)
- [6] Glovacka-Toba Alicya Marianna. Zachovanya zdravotne v rodzyne a problem tyloshchi u dzyeci (Family Health and the Problem of Obesity in Children). 2013. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=283761> (in Polish)
- [7] Herbert Yaroslav. Aktyvnoshch rekreacyyno-turystychna v systeme vychovanya fizychnego a zdrowye i styl zhycya mladziezhy (Recreational and tourist activity in the system of physical education as a factor of health and life style of youth). 2012. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=267246> (in Polish)
- [8] Jach-Menchekalska Izabela. Prawne aspekty transformacji systemu ochrony zdrowia v Polsce po 1989 roku. Interdyscyplinarne studyum z zakresu nauk o zdrowy i nauk prawnych (Legal Aspects of the Transformation of the Health Care System in Poland after 1989. Interdisciplinary Research in Health Sciences and Law Sciences). Praca doktorska. Poznan, 2016. 273 s. URL: <http://studylibpl.com/doc/875256/prawne-aspekty-transformacji-systemu-ochrony-zdrowia-w-po...> (in Polish)
- [9] Korchak Yaroslav. Pshygotovanye nauchycyeli shkul gimnazyalnych v Polsce v latach 2009-2012 do profilaktyki uzalezhhnyen (Preparation of teachers of high school in Poland for 2009-2012 to prevent addictions). 2014. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=289049&lang=pl> (in Polish)
- [10] Korporovich Violetta. Zdrowye i yego promocyia : kshtaltovanye pshyshloshchi (Health and its promotion. Forming the future). Monografya. 2017. 222 s. (in Polish)
- [11] Kovalska Yolanta. Edukacya zdravotna pshyshlych nauchycyeli vychovanya fizychnego vobec potsheb reformuyoncyey sheu shkoly (Healthcare-saving education of future teachers of physical education in accordance with the needs of the school which being reformed). 2005. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=103951&lang=pl> (in Polish)
- [12] Kovalski Miroslav. Vartoshch edukacyi i kultury zdravotne v ruzhnykh shrodoviskakh vychovavchych (The Value of Education and Health Culture in Different Educational Environments). 2015. 24 s. URL: <http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2016/0209/114310-autoreferat.pdf>. (in Polish)
- [13] Kropinska Irena. Pshekonanye zdravotne. V poshukivanyu perspektyvy pedagogichney (Persuasion for health. In search of a pedagogical perspective) 2001. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=21635&lang=pl>. (in Polish)
- [14] Leshch-Krasyak Agnyeshka Anna. Pozyom shkolney edukacyi zdravotney (The Level of School Health Saving Education). 2008. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=230310&lang=pl> (in Polish)
- [15] Macyeyevich Halina. Pshygotovanye uchnyuv klas VIII shkul podstawovych do dbaloshchi o vlasne zdrowye (Preparation of 7th grade elementary school students for their own health care). 1997. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=86234> (in Polish)
- [16] Nitecka-Valerych Anna. Pedagogichne uvarunkovanya rozvoyu aktyvnoshchi ruchovey i postav prozdrotvnykh dzyechi v mladshym vyeku shkolnym (Pedagogical conditions of development of physical activity and skills, favorable health, for children of junior school age). 1998. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=1614&lang=pl> (in Polish)
- [17] Pyechachek-Ogyerman Gabryela. Shkola i shrodovisko pozashkolne v procesye kshtaltovanya postav prozdrotvnykh uchnyuv (School and out-of-school environment in the process of formation of health-oriented attitude of students). 2007. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=220836&lang=pl> (in Polish)
- [18] Slavek Monika Alicya. Postavy vobec zdrowya i kultury fizychney studentuv kyerunku pedagogichnego a ich pshyshly zavud (Attitude to health The Physical Culture of the Students of the Pedagogical Direction and Their Future Profession). 1998. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=4974&lang=pl> (in Polish)
- [19] Sobchik Barbara. Mobilna klasa yako modelova pruba stymulacyi ruchovey dzyechi v vyeku mladshym shkolnym (Mobile class as a pilot model of motor stimulation for children of junior school age). 1999. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=91323&lang=pl> (in Polish)
- [20] Syrek Eva. Zdrowye i vychovanye a yakoshch zhychya. Perspektyvy i humanistychny orientacye poznavche (Health and education and quality of life. Perspectives and humanistic cognitive orientations). Katowice: Vydavnicтво Universytetu Shlonskyego, 2008. 225 s. (in Polish)
- [21] Syrek Eva. Zdrowye v aspekchye pedagogiki spolechney (Health in the aspect of social pedagogy). Katowice: Vydavnicтво Universytetu Shlyonskyego, 2000. 144 s. (in Polish)
- [22] Taranovich Ivona Yanina. Zdrowye i sposoby radzenya sobye z yego zagrozhnyami. Analiza socyologichna (Health and ways to overcome its threats. Sociological analysis). Vroclav: Oficyna Wydawnicza Arboretum, 2010. 312 s. (in Polish)
- [23] Tyshko Pyotr Zbignyev. Zdrowye i ochrona zdrowya v krayovych dokumentach strategichnykh (Health and Health in National Strategic Documents). Rozprava habilitacyyna. Varshava: Oficyna Wydawnicza Varshavskyego Universytetu Medychnego, 2009. 226 s. (in Polish)
- [24] Viik Barbara Danuta. Pedagogichne vyznachniki efektyvnoshchi vychovanya zdravotnego uchnyuv shkul podstawovych voyevudztva gdanskyego (Pedagogical determinants of health efficiency in preserving the education of elementary school students in the Gdansk Voivodship). 1998. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=2246&lang=pl> (in Polish)
- [25] Vnuk Aneta Kinga. Pshygotovanye nauchycyeli do realizacyi zadan z zakresu bezpyechenstva ruchu drogovogo (Teachers' Training for the Implementation of Challenges in the Area of Road Safety). 2015. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=299422&lang=pl> (in Polish)
- [26] Voynarowska-Soldan Magdalena. Klimat spolechny v shkole promuyoncyey zdrowye (Social climate at school which promotes health). 2006. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=205398> (in Polish)
- [27] Zalevska-Meler Agnyeshka. Codzyennoshch dosvyadchen zdrotvnykh a tozhsamoshch zavodova nauchycyeli kultury fizychney (Everyday experience and professional identity of physical education teachers). Krakuv: Oficyna Wydawnicza «Impuls», 2014. 354 s. (in Polish)
- [28] Zalevska-Meler Agnyeshka. Edukacya zdravotna na prog u shkoly podstawovey a kompetencye uchnya (Healthcare-saving education on the threshold of the main school and competence of the student). 2002. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=96808&lang=pl> (in Polish)
- [29] Zyemba Mateush Antoni. Aktyvnoshch fizychna i vyedza o zdrotvnykh stylu zhycya shlonskich gimnazyalistuv (Physical activity and knowledge about the healthy lifestyle of schoolchildren from Lower Silesia). 2015. URL: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=300160&lang=pl> (in Polish)